

Avdelningen för systemanalys, försörjningstrygghet och statistik
Enheten för energimarknader
Susanne Lindmark
susanne.lindmark@energimyndigheten.se

Infrastrukturdepartementet

Yttrande angående Remiss av Energimarknadsinspektionens rapport Kapacitetsutmaningen i elnäten samt promemorian Ökade incitament för kostnadseffektiva lösningar i elnätsverksamhet

Sammanfattning

Energimyndigheten har beretts möjlighet att lämna synpunkter på Energimarknadsinspektionens (Ei) rapport Kapacitetsutmaningen i elnäten samt promemorian Ökade incitament för kostnadseffektiva lösningar i elnätsverksamheten.

Energimarknadsinspektionen föreslår i rapporten, samt tillhörande PM, tre nya författningsförslag samt flertalet rekommendationer där Energimyndigheten lämnar synpunkter.

- Energimyndigheten tillstyrker utredningens samtliga nya författningsförslag:
 - *Förslag om förtydligad anslutningsplikt vid kapacitetsbrist. Som särskilda skäl får inte åberopas kapacitetsbrist som kan åtgärdas med andra samhällsekonomiskt motiverade åtgärder än utbyggnad av nätet.*
 - *Förslag om utökad föreskriftsrätt för Ei avseende undantag från funktionskravet i ellagen om att ett avbrott inte för att överstiga 24 timmar.*
 - *Att effektiviseringskravet som finns i den nuvarande elnätsregleringen ska omfatta samtliga kostnader som elnätsföretaget har, det vill säga både kapitalkostnader och löpande kostnader. Lagförslaget medför en föreskriftsrätt till Energimarknadsinspektionen, men hur den nya metoden i praktiken kommer utformas är ännu inte konkretiserat.*

Energimyndigheten är gärna delaktiga i det fortsatta arbetet med metoden och föreskrifterna.

- Energimarknadsinspektionen lämnar en rekommendation kring att ledig kapacitet ska beräknas utifrån nätets fysiska belastning med och utan den nya anslutningen. När det gäller den fysiska belastningen så anser Energimyndigheten att man också bör utreda vidare om det kan ställas tydligare krav kring hur den faktiskt ska beräknas och mätas.
- Energimyndigheten instämmer i Energimarknadsinspektionens bedömning om att nätkoncessionshavare har ett absolut ansvar att leverera el till sina befintliga kunder (kapitel 3.5).
- Energimyndigheten anser att Energimarknadsinspektionen lagt välmotiverade bedömningar för utvecklingen av effektiva flexibilitetsmarknader. Vägen dit bör dock definieras ytterligare för att undanröja hinder för en fungerande nationell marknad.

Energimyndighetens ställningstagande

Energimyndigheten ser positivt på den handlingsplan med rekommendationer och förslag som Ei tagit fram i rapporten. Flera av förslagen återfinns i tidigare rapporter och utredningar, så som Ren energi i EU och Nätkoncessionsutredningen, där Energimyndigheten tidigare lämnat synpunkter i remissvar¹. I detta remissyttrande lämnas synpunkter i första hand på nya författningsförslag och rekommendationer.

Energimyndigheten vill poängtera vikten av en långsiktig planering när man hanterar frågan om kapacitetsbrist i elnäten. I rapporten finns flera förslag kopplat till att man ska se över samhällsekonomiska lösningar på kort sikt, exempelvis flexibilitetstjänster, för att undvika att bygga ut elnätet. Det långsiktiga perspektivet är också viktigt att ta in i analysen så att man inte optimerar lösningar på kort sikt och därmed inte planerar för en utbyggnad av elnätet i den utsträckning som krävs i framtiden. För att uppnå framtida klimatmål kommer en ökning av elektrifieringen och elanvändningen i samhället behöva ske. En utbyggnad av elnätet kommer tillsammans med många andra lösningar såsom flexibilitet och lagring vara en nödvändighet i en framtid med en ökad elanvändning.

¹ Yttrande angående betänkandet Moderna tillståndprocesser för elnät (SOU 2019:30), dnr:2019-200015. Yttrande Ren energi i EU, dnr:2020-200012. Yttrande angående Energimarknadsinspektionens promemoria Lokaliseringssignaler i elnätstariffer, dnr:2020-200025.

Förbättrade anslutningsprocesser

När det gäller förtydligad anslutningsplikt vid kapacitetsbrist lämnar Ei ett lagförslag samt två rekommendationer i rapporten. Lagförslaget är ett tillägg till ellagen och innebär att som särskilda skäl får inte åberopas kapacitetsbrist som kan åtgärdas med andra samhällsekonomiskt motiverade åtgärder än utbyggnad av nätet. Energimyndigheten tillstyrker förslaget och tycker det är positivt att andra motiverade åtgärder än utbyggnad av elnätet undersöks innan kapacitetsbrist får åberopas.

Ei lämnar en rekommendation kring att ledig kapacitet ska beräknas utifrån nätets fysiska belastning med och utan den nya anslutningen. Energimyndigheten anser att Ei:s rekommendation att beräkna tillgänglig kapacitet genom den faktiskt fysiska belastningen med sammanlagring låter rimligt. Energimyndigheten vill dock lyfta att problem skulle kunna uppstå om de befintliga avtalade kunderna som i nuvarande situation inte använder all sin effekt plötsligt vill göra det samtidigt som avtal tecknats med nya kunder.

När det gäller den fysiska belastningen så anser Energimyndigheten att man bör utreda vidare om det kan ställas tydligare krav kring hur den ska beräknas och mätas. I nuläget sker mycket av nätplanering och mätning av fysisk belastning med tumregler som inte alltid till fullo beaktar förbättrade möjligheter med ny teknik. Elnätet är komplext och det är viktigt att det finns rimliga incitament för elnätsägaren att också modernisera mätsystem och digital teknik för styrning och kontroll så att den fysiska belastningen som anges har en högre precision med verkligheten.

Ei lämnar en rekommendation att nätföretagens köhantering bör utvecklas inom ramen för det nuvarande regelverket. De anslutningar som ryms inom befintlig kapacitet ska anslutas. Energimyndigheten instämmer i rekommendationen samt instämmer i Ei:s bedömning att det är olämpligt att införa en process liknande Styrel för att använda till prioritering av anslutningar till elnätet.

Ei gör bedömningen om att nätkoncessionshavare har ett absolut ansvar att leverera el till sina befintliga kunder enligt gällande regelverk. Energimyndigheten instämmer i Ei:s bedömning och ser att nätutvecklingsplanerna blir ett viktigt verktyg framöver för att planera och säkerställa tillräcklig kapacitet. En utmaning kan vara om kapaciteten i elsystemet ägs av någon annan aktör än nätbolaget själva (vilket skulle kunna vara fallet för tex energilager). Nätkoncessionsinnehavaren behöver då säkerställa att tjänsten finns tillgänglig trots att de inte förfogar över denna.

En mer kostnadseffektiv driftsäkerhet

Ei lämnar ett nytt lagförslag om utökad föreskriftsrätt för Ei avseende undantag från funktionskravet i ellagen om att ett avbrott inte får överstiga 24 timmar. Energimyndigheten tillstyrker lagförslaget att utöka Ei:s föreskriftsrätt på området för att nyansera kravet genom att definiera undantag och förtydliganden i föreskrift.

Ökad användning av flexibilitetstjänster för ett mer effektivt nätutnyttjande
Ei lämnar ett lagförslag om balanserande incitament för att använda flexibilitetstjänster och nät, vilket innebär att effektiviseringskravet som finns i den nuvarande elnätsregleringen ska omfatta samtliga kostnader som elnätsföretaget har, det vill säga både kapitalkostnader och löpande kostnader.

I Ei:s PM 2020:01 beskrivs ett behov att balansera incitamenten för olika typer av åtgärder i regleringen för att ge en bättre styrning mot den lösning som är mest kostnadseffektiv på sikt, oavsett om lösningen är en traditionell nätinvestering eller en alternativ lösning såsom en smart elnätstjänst. Energimyndigheten delar denna bild och anser att det är viktigt att elnäten ges möjlighet att utvecklas på det sätt som krävs för att möta de utmaningar vi står inför då vi rör oss mot ett 100 procent förnybart elsystem och ser en ändrad elanvändning och ökad elektrifiering i olika delar av samhället. Lagförslaget medför en föreskriftsrätt till Ei, men hur den nya metoden i praktiken kommer utformas är ännu inte konkretiserat och det är därför svårt att ta ställning till eller uttala sig om detaljer. Det är en god ambition att eftersträva långsiktig kostnadseffektivitet men det är samtidigt viktigt att effektiviseringskraven i regleringen inte i onödan missgynnar nödvändiga investeringar i elnäten. Energimyndigheten är gärna delaktiga i det fortsatta arbetet med metoden och föreskrifterna.

Effektiv prissättning för att motverka luftbokningar i nätet

Ei lämnar i rapporten inget förslag relaterat till nyttjandeavtal men avser att utreda frågan vidare och fortsätta analysera om villkorade nyttjandeavtal för att hantera kapacitetsbrist i elnäten utgör en tariff eller köp av flexibilitetstjänst. Energimyndigheten ser positivt på att frågan utreds vidare då det är viktigt att i så stor utsträckning som möjligt undanröja otydligheter i det befintliga regelverket för att inte bromsa utvecklingen mot ett väl fungerande förnybart energisystem där flexibilitet och effektiv användning av infrastrukturen är av stor vikt.

Energimyndigheten har tidigare svarat på remiss för Ei PM 2020:03 om lokaliseringstariffer (dnr 2020-200025) där vi tillstyrker förslagen i PM:et.

Specifika synpunkter

Utformning av flexibilitetsmarknader

Energimyndigheten instämmer i att Ei på det stora hela besvarar frågan *Hur kan ett system av så kallade flexibilitetsmarknader på lokal, regional och nationell nivå utformas på ett effektivt sätt?*

Energimyndigheten vill dock lyfta följande punkter som viktiga att ta hänsyn till i vidare arbete, och att det finns möjliga hinder på väg mot en välutvecklad nationell marknad.

- Energimyndigheten vill framhålla vikten av långsiktighet för leverantörer och utvecklare av ny teknik som krävs för att frigöra flexibilitetsresurser. De pilotmarknaderna som startats upp har i dagsläget låg omsättning, och är

marknader under utveckling med låg likviditet, vilket gör att det finns en ökad investeringsrisk. Med detta i åtanke kan det finnas nytta i att låta leverantörer av flexibilitet få betalt för tillgänglig kapacitet eller på annat sätt uppnå en högre säkerhet för att investera i tekniken, fram tills det finns utvecklade marknader.

- Ansatsen till en nationell marknad är positiv ur flera synpunkter för att uppnå en välfungerande flexibilitetsmarknad. De marknader som finns i Sverige idag har dock som primärt syfte att lösa lokal problematik. Energimyndigheten vill framhålla vikten av att en framtida nationell flexibilitetsmarknad tar hänsyn till den geografiska lokaliseringen av flexibilitetsresursen.
- Energimyndigheten ser på EFFEKT-dialogen som viktig för att inkludera ett brett perspektiv när ramarna för flexibilitetsmarknaderna sätts. Här är det viktigt att ett forsknings- och innovationsperspektiv kommer in tidigt i processen, och Energimyndigheten har möjlighet bidra med dessa perspektiv som forskningsfinansiär.
- Energimyndigheten instämmer även i vikten av standardiserade produkter för en välfungerande marknad, men att ett forsknings- och innovationsperspektiv inkluderas även här, då för snävt satta standarder kan hindra aktörer från att delta på marknaden.

Anslutningsprocessen vid kapacitetsbrist

I stycket som hanterar köhantering utifrån Styrel har Energimyndigheten ett medskick (s 134). Vi anser att syftet med Styrelprocessen blir något missvisande när det står "lindra de samhällsekonomiska konsekvenserna". Styrel är en planeringsprocess för att identifiera och prioritera *samhällsviktiga* elanvändare och därmed skydda samhällets funktionalitet och befolkning.

Beslut i detta ärende har fattats av stf generaldirektören Rémy Kolessar. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit avdelningschefen Gustav Ebenå, chefsjuristen Rikard Janson samt enhetschefen Maria Westrin. Föredragande har varit handläggaren Susanne Lindmark.

Rémy Kolessar

Susanne Lindmark